

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1945

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΧΩΡΙΣ ΘΕΑΤΕΣ, Β'

Θίασος Κοτοπούλη: Ν. Κατηφόρη, «Φασουλῆδες»

Ὁ Θίασος Κοτοπούλη ἀνέβασε μιὰ σάτιρα τοῦ κ. Κατηφόρη, κι ἄπορεῖ κανένας πῶς ἓνας θίασος πού, ὕστερα ἀπὸ ἐτῶν λειτουργία, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴν ἔχει ἀποχτήσῃ πείρα, δὲν ἀντιλήφθῃκε ὅτι τὸ ἔργο αὐτό, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει περιεχόμενο καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τεχνικὴ εἶναι ἐλαττωματικώτατη, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ τοῦ προσκομίσει μιὰν ἀποτυχία. Ἡ πρόθεση τοῦ κ. Κατηφόρη νὰ σατιρίσῃ καὶ νὰ καυτηριάσῃ κοινωνικὰ τραπὰ εἶναι βέβαια ἄριστη, ἀλλ' ἀντὶ νὰ συγκεντρωθεῖ, νὰ συλλογισθεῖ, νὰ ἀνακαλύψῃ ποιτὲς εἶναι οἱ πραγματικὲς ἀδυναμίες ἐνὸς κοινωνικοῦ καθεστῶτος τὸ ὁποῖο ἐχθρεύεται, περιορίσθηκε στὴν ἐπιθυμία του νὰ τὸ πολεμήσῃ, δὲν ἔδωσε στὴν ἐπίθεσή του κανένα στήριγμα, καὶ ἔτσι ἡ διαμαρτυρία του ἀντηχεῖ ἀναγκαστικὰ μέσα στὸ κενό. Ἡ φωνὴ του εἶναι ἐμποτισμένη μόνο μὲ τυφλὸ καὶ φανατικὸ μίσος, μόνο κηρύχνει, δὲ μεταδίδει τίποτα τὸ οὐσιαστικὸ καί, κατὰ συνέπεια, δὲ φθάνει στὸν προορισμὸ της, δὲν μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ παρασύρῃ κανέναν πού δὲν εἶναι α priori συντονισμένος μὲ τὴ διάθεσή του. Δὲν ἔρνοῦμαι φυσικὰ ὅτι ἡ σάτιρα ὑπερβάλλει, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ ἓνα μεγεθυντικὸ φακὸ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ ἓνα συγκεκριμένο ἀντικείμενο· τὸ μηδέν, ὅσο κι ἂν πολλαπλασιασθεῖ, παραμένει μηδέν. Ὁ κ. Κατηφόρης μονομαχεῖ μὲ σκιές.

Παρουσιάζει τέσσερις νέους, τρία ἀγόρια καὶ μιὰ κοπέλα, πού δὲν τοὺς διαφοροποιεῖ καθόλου ἀναμεταξύ τους, πού εἶναι μονοκόμματα πανομοιότυποι, πού ἐπειδὴ ἀποχτήσανε πανεπιστημιακὰ διπλώματα ἔχασαν κάθε ἀνθρωπισμὸ. Περιφρονοῦν, δὲν ἀγαποῦν τὸν πατέρα τους, καὶ ὅταν αὐτός, ὕστερα ἀπὸ μιὰν ἐπέμβασή τους στὴν ἰδιωτικὴ του ζωὴ (πού

ούτε αὐτὴ δὲν κατορθώνει ὁ συγγραφέας νὰ τὴ δικαιολογήσει, καὶ παρουσιάζεται ξεκρέμαστη), πεθαίνει ἀπὸ τὴ σύγχυσή του, καθόλου δὲ λυποῦνται. Ἀποφασίζουν νὰ τὸν ἐκμεταλλευθοῦν· θὰ τοῦ κάνουν μιὰ μεγαλοπρεπὴ κηδεῖα, θὰ καταφέρουν, ἂν κι ἦταν ὅλη του τὴ ζωὴ ἄσημος, νὰ παρασημοφορηθεῖ· ἀγοράζουν τὸ ἔργο ἑνὸς φιλοσόφου ποῦ, ἀκατανόητα γιὰτί, τὸν παρουσιάζει κι αὐτὸν ὁ κ. Κατηφόρης γελοῖο, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ παραγωγή θὰ εἶναι ἐπίσης γελοία, καὶ τὸ ἐμφανίζουν σὰν δημιουργία τοῦ πατέρα τους, τὸν ὁποῖο ἀμέσως ἡ Πολιτεία ἀνακηρύχνει μεγάλον ἄντρα. Τί θέλει ὁ κ. Κατηφόρης; Οἱ ἄνθρωποι νὰ μείνουν ἀμόρφωτοι γιὰ νὰ παραμείνουν ἄνθρωποι; Σὲ ποιά πραγματικότητα ἀνταποκρίνονται διὰ αὐτὰ τὰ γεγονότα; Ἡ Πολιτεία εἶναι ἐνδεχόμενο συχνὰ νὰ παραγνώρισε ἀξίες καὶ νὰ ὑπερτίμησε ἄλλες, ἀλλ' ὅπως-δήποτε οὐδέποτε ἀναγνώρισε τὴν ἔλλειψη κάθε προσφοράς καὶ ἐργασίας. Ὁ κ. Κατηφόρης εἶναι τόσο ὑποδουλωμένος στὸ πάθος του, ὥστε παραμελεῖ νὰ ἐμφυσῇ ζωὴ κι ἀτομικότητα καὶ στοὺς λαϊκοὺς τύπους ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ διπτύχου του, ποὺ ἀναμφισβήτητα θὰ εἶχε σκοπὸ νὰ ἐξάρει: σχηματίζουν κι αὐτοὶ ἕνα χορὸ καὶ δὲν εἶναι παρὰ μόνο μέθυσοι καὶ κακόγλωσσοι. Ἀφθονα ἄλλα ψυχολογικά καὶ μορφικὰ λάθη ἀφθονοῦν στοὺς «Φασουλῆδες»: ἡ κοπέλα ποὺ ἀφοσιώθηκε στὸ γέρο πατέρα καὶ ἡ ὁποία προκάλεσε τὴν ὀργὴ τῶν παιδιῶν του δὲν εἶναι καθόλου ἀναλυμένη· ἡ στοργὴ τῆς δὲ δικαιολογεῖται· καὶ πῶς ἐξηγεῖται, ἀφοῦ τὰ παιδιά τὴν ἐδιώξαν, ὥστε νὰ περιφέρεται ἀνενόχλητη στὸ σπίτι τους; Τὸ βασικὸ ὅμως σφάλμα τῶν «Φασουλῆδων» εἶναι ὅτι δὲν ἔχουν καμιάν ἐνότητα, καὶ ἡ σύνθεση, ἡ ἀρμονία εἶναι στοιχεῖα ἀναπόσπαστα ἀπὸ τὸ ἔργο Τέχνης· καμιά ἀκόμα κι ἐπανάσταση στὴν περιοχὴ τῆς Τέχνης δὲ θὰ μπορέσει ν' ἀλλοιώσει τὸ θεμελιακὸ αὐτὸ νόμο. Οἱ «Φασουλῆδες» ἀκολουθοῦν στὴν ἀρχὴ μιὰ ρεαλιστικὴ τεχνοτροπία, κι ὥστε, ἀπότομα καὶ σπασμωδικά, γίνονται φανταστι-

κοί. Στο τέλος, ο πατέρας νεκρανασταίνεται, και στο νεκροταφείο καθυβρίζει τα παιδιά του που κουκλοποιούνται, φανερώνουν ότι ήταν ανέκαθεν μαριονέτες. Σ' αυτό το σημείο αναφαίνεται ένα φωτεινό εύρημα, άλλ' ό κ. Κατηφόρης άφησε την ιδέα του έντελώς άνεχμετάλλευτη· αν είχε ύποδειξει από την άρχή ότι τὰ πρόσωπά του κινούνται από ένα νήμα τὸ όποιο άμα κοπεϊ νεκρώνονται, γιατί στερούνται από τὸ ζωτικό τους ψέμα, ή σκηνή αύτή θά πρόβαλλε σαν ένα έξοχο κορύφωμα, αλλά καθώς παρουσιάζεται ξεκρέμαστη, χωρίς ύπόβαθρο, χωρίς προετοιμασία, δέν προκαλεί άλλη έντύπωση παρά ότι είναι αὐθαίρετη και κατά συνέπεια άσήμαντη.

Οί ήθοποιοί καταβάλανε κάθε δυνατή προσπάθεια για νά στήσουν τὸ καταδικασμένο έργο· ό κ. Λογοθετίδης επέβαλε πειθαρχία στις όρμές του και φανέρωσε και πάλι ότι άμα θέλει είναι ένας μεγάλος καλλιτέχνης. Δέν ξέρω μόνο αν τὸ ρεαλιστικό παίξιμο πὸν δίδαξε ό κ. Μουζενίδης, και τὸ όποιο έκτελέσθηκε άρτια, ήταν τὸ πὸν ένδεδειγμένο· ύποπτεύομαι ότι ένα παίξιμο πὸν στυλιζαρισμένο, ακόμα και γκροτέσκο, πὸν θά είχε από την άρχή ύπαγορευθεϊ από τη λύση και τη διάθεση πὸν κυριαρχεί στο τέλος, έστω κι αν είχε κι αυτό ματαιοπονήσει, δέ θά είχε ύπογραμμίσει τόσο άναγλυφικά και ένοχλητικά τις πελώριες άδυναμίες τοῦ έργου.

Θά είχε τουλάχιστο συμφωνήσει με τις σκηνογραφίες τοῦ κ. 'Ανεμογιάννη' ό κ. 'Ανεμογιάννης ξέφυγε ριζικά στους κόσμους τής φαντασίας με πολλή καλαισθησία αλλά και με κάποια ύπερβολή· μοῦ είναι άδύνατο νά εγκρίνω, έχτος αν πρόκειται νά πλαισιώσουν έργα καθαρῶς ύπερρεαλιστικά, τὰ δωμάτιά του χωρίς ταβάν. 'Ο θεατής δέν ξέρει πὸν μεταφέρεται: σ' ένα έσωτερικό; στο ύπαιθρο; και δέν μπορεί νά ίσορροπήσει και νά ίκανοποιηθεϊ άμα δέν κατατοπίζεται.